Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2026*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeusvaltio – Tuomareiden riippumattomuus – SEU 19 artiklan 1 kohdan toinen alakohta – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla – Kansallinen säännöstö, joka mahdollistaa sen tarkastamisen, että Sąd Najwyższyn tuomarinvirassa toimiva tuomari täyttää puolueettomuuden ja riippumattomuuden vaatimukset – Ratkaisukokoonpano, jonka on tarkastettava, noudatetaanko kyseisiä vaatimuksia – Tällaisen ratkaisukokoonpanon jäsenen nimittämiseen liittyviä olosuhteita koskeva sääntöjenvastaisuus – Tällaisesta sääntöjenvastaisuudesta aiheutuvat seuraukset – Puolueettomuus – Unionin oikeuden ensisijaisuus

Asiassa C-748/23 [Gekus][i],

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sąd Najwyższy (ylin yleinen tuomioistuin, Puola) on esittänyt 20.10.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 6.12.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

C. Limited

vastaan

M. S.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja I. Jarukaitis (esittelevä tuomari), presidentti K. Lenaerts, joka hoitaa neljännen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit M. Condinanzi, N. Jääskinen ja R. Frendo,

julkisasiamies: N. Emiliou,

kirjaaja: hallintovirkamies E. Sartori,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.6.2025 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– C. Limited, edustajinaan M. Kotowicz ja M. Radwan-Röhrenschef, adwokaci,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

– M. S., edustajinaan J. Baniewska ja M. Gutowski, adwokaci, sekä R. Rogala, radca prawny,

– Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna, D. Mazur, M. Rzotkiewicz ja S. Żyrek,

– Belgian hallitus, asiamiehinään C. Jacob, M. Jacobs, C. Pochet ja L. Van den Broeck,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja J. M. Hoogveld,

– Euroopan komissio, asiamiehinään K. Herrmann, P. Stancanelli ja P. J. O. Van Nuffel,

kuultuaan julkisasiamiehen 1.8.2025 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan valossa, tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Irlannin oikeuden mukaan perustettu yhtiö C Limited ja Irlannin kansalainen M. S. ja jossa on kyse Puolassa toteutettuihin oikeustoimiin perustuvasta maksuvaatimuksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta 8.12.2017 annetun lain (ustawa o Sądzie Najwyższym; Dz. U. 2018, järjestysnumero 5), sellaisena kuin se on muutettuna ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta 9.6.2022 annetulla lailla (ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw; Dz. U. 2022, järjestysnumero 1259) (jäljempänä ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annettu laki), 29 §:ssä säädetään seuraavaa:

”– –

2. Sąd Najwyższyn (ylin yleinen tuomioistuin, Puola) tai sen elinten toiminnan yhteydessä ei ole sallittua kyseenalaistaa tuomioistuinten, valtion perustuslaillisten elinten tai oikeussuoja- tai oikeudenvalvontaelinten legitimiteettiä.

3. Sąd Najwyższy tai muu lainkäyttöelin ei voi todeta tai arvioida, onko tuomari nimitetty lainmukaisesti tai onko hänellä tästä nimityksestä seuraava laillinen oikeus hoitaa lainkäyttötehtäviä.

4. Sąd Najwyższyn tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet eivät voi olla yksinomainen peruste sellaisen ratkaisun riitauttamiseksi, jonka tekemiseen kyseinen tuomari on osallistunut, tai hänen riippumattomuutensa ja puolueettomuutensa kyseenalaistamiseksi.

5. Kysymys siitä, onko Sąd Najwyższyn tuomari tai Sąd Najwyższyyn tilapäisesti määrätty tuomari täyttänyt riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset ottaen huomioon hänen nimittämiseensä liittyvät olosuhteet ja hänen toimintansa nimittämisen jälkeen, voidaan

tutkia 7 momentissa tarkoitetun oikeussubjektin pyynnöstä, jos tämä voi tietyn asian olosuhteissa johtaa riippumattomuuden tai puolueettomuuden periaatteen loukkaamiseen, joka vaikuttaa asian lopputulokseen, kun otetaan huomioon oikeussubjektin tilanne ja asian luonne.

6. Edellä 5 momentissa tarkoitettujen vaatimusten täyttymisen tutkimista koskeva pyyntö [(jäljempänä riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointi)] voidaan kohdistaa Sąd Najwyższyn tuomariin tai kyseiseen tuomioistuimeen tilapäisesti määrättyyn tuomariin, joka on sijoitettu ratkaisukokoonpanoon, joka käsittelee

1) muutoksenhakua

– –

7. Jokaisella Sąd Najwyższyssä käytävän menettelyn asianosaisella on edellä 6 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus tehdä tällainen pyyntö.

– –

9. Pyynnön sisältävän hakemuksen on täytettävä oikeudenkäyntiasiakirjan vaatimukset, ja siinä on lisäksi oltava:

1) pyyntö sen toteamiseksi, että 5 momentissa tarkoitetut edellytykset ovat kyseisessä asiassa olemassa

2) selvitys olosuhteista, joihin pyyntö perustuu, sekä todisteet näiden olosuhteiden olemassaolosta.

10. Hakemus, joka ei täytä 9 momentissa säädettyjä edellytyksiä, jätetään tutkimatta ilman täydennyspyyntöä. Samoin jätetään tutkimatta myös hakemus, joka on jätetty määräajan päättymisen jälkeen tai jota ei muusta syystä voida ottaa tutkittavaksi.

– –

15. Sąd Najwyższy tutkii pyynnön suljetuin ovin viiden tuomarin kokoonpanossa, johon kuuluvat tuomarit on valittu arvalla kaikista Sąd Najwyższyn jäsenistä, kuultuaan pyynnön kohteena olevaa tuomaria, jollei kuuleminen ole mahdotonta tai erittäin vaikeaa. Tuomari voi esittää huomautuksensa kirjallisesti. Asianomainen tuomari jätetään arvonnan ulkopuolelle.

– –

18. Hyväksyessään pyynnön Sąd Najwyższy jäävää tuomarin asian käsittelystä. Tuomarin jäävääminen tietyn asian käsittelystä ei muodosta perustetta kyseisen tuomarin jäävääämiselle muista asioista, joiden käsittelyyn hän osallistuu.

– –

21. Pyynnön tutkimisen jälkeen annettuun päätökseen voidaan hakea muutosta Sąd Najwyższyssä seitsemän tuomarin kokoonpanossa, johon kuuluvat tuomarit on valittu arvalla kaikista Sąd Najwyższyn jäsenistä. Asianomainen tuomari ja valituksenalaisen päätöksen tekemiseen osallistuneet tuomarit jätetään arvonnan ulkopuolelle.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

4 Pääasian asianosaisina ovat irlantilainen yhtiö C. Limited ja Irlannin kansalainen M. S., ja siinä on kyse niiden oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka perustuvat Puolassa toteutettuihin oikeustoimiin.

5 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistoista ilmenee, että Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varsovan ylioikeus, Puola) määräsi 10.6.2021 antamallaan tuomiolla M. S:n maksamaan C. Limitedille viimeksi mainitun saatavaa vastanneen rahamäärän.

6 M. S. vaati 29.7.2021 High Courtia (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) 46 artiklan, luettuna yhdessä kyseisen asetuksen 45 artiklan 1 kohdan a alakohdan kanssa, nojalla kieltäytymään Sąd Apelacyjny w Warszawien tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sillä perusteella, että hänen oikeuttaan etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen oli loukattu, koska kyseisen tuomion antaneessa ratkaisukokoonpanossa oli ollut Puolan oikeusministerin siihen määräämättömäksi ajaksi määräämä tuomari.

7 Samaan aikaan M. S. teki Sąd Apelacyjny w Warszawien tuomiosta kassaatiovalituksen Sąd Najwyższyyn. Valituksen käsittelyä varten muodostettiin kolmen tuomarin ratkaisukokoonpano, johon kuului tuomari JG.

8 C. Limited pyysi tuomarin JG riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:ssä säädetyn menettelyn mukaisesti.

9 Osoittaakseen, että tuomarin JG riippumattomuutta ja puolueettomuutta koskevat vaatimukset eivät olleet täyttyneet, C. Limited vetosi eri olosuhteisiin ja erityisesti kyseisen tuomarin nimittämiseen liittyviin olosuhteisiin.

10 C. Limited vetosi ensinnäkin siihen, että tuomari JG oli nimitetty Sąd Najwyższyn siviilijaostoon 10.10.2018 Krajowa Rada Sądownictwan (kansallinen tuomarineuvosto, Puola; jäljempänä KRS) päätöksellä nro 330/2018, vaikka kyseisen päätöksen täytäntöönpanoa oli lykätty Naczelny Sąd Administracyjnyn (ylin hallintotuomioistuin, Puola) 27.9.2018 antamalla määräyksellä. Naczelny Sąd Administracyjny kumosi mainitun päätöksen 6.5.2021.

11 C. Limited vetosi toiseksi tuomari JG:n toimintaan Sąd Najwyższyn siviilijaostoon nimittämisen jälkeen ja viittasi tältä osin tiettyjen kyseisen jaoston tuomareiden, JG mukaan lukien, allekirjoittamaan 28.11.2019 annettuun julistukseen, jonka mukaan unionin tuomioistuimen 19.11.2019 antamaa tuomiota A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitojaoston riippumattomuus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982) ei voida soveltaa niihin mainitun jaoston tuomareihin, jotka on nimitetty KRS:n uudessa kokoonpanossaan tekemän päätöksen perusteella.

12 C. Limited viittasi kolmanneksi siihen seikkaan, että M. S. pyrkii siihen, että irlantilaiset tuomioistuimet kieltäytyvät julistamasta Sąd Apelacyjny w Warszawien tuomiota täytäntöönpanokelpoiseksi, vedoten tältä osin siihen, että hänen oikeuttaan oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu,

on loukattu. Tässä tilanteessa menettely Sąd Najwyższyssä on C. Limitedin mukaan käytävä sellaisista tuomareista muodostuvassa kokoonpanossa, joiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta ei ole minkäänlaista epäilystä.

13 Ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:ssä säädetyssä menettelyssä Sąd Najwyższyn viisi tuomaria valitaan arvalla sen ratkaisukokoonpanon muodostamiseksi, jonka on lausuttava riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevasta pyynnöstä. Kyseiseen ratkaisukokoonpanoon kuuluu kaksi Sąd Najwyższyn tuomaria, jotka on nimitetty virkaansa ennen vuotta 2018, ja kolme tuomaria, jotka on nimitetty virkaansa uudessa kokoonpanossa toimivan KRS:n esityksestä.

14 C. Limitedin esittämän pyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytysten tutkimisen yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin – joka toimii yhden tuomarin kokoonpanossa, jonka muodostaa esittelevä tuomari, joka on myös edellä mainitun viiden tuomarin kokoonpanon puheenjohtaja –, on epävarma siitä, miten ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:n 5 momenttia on tulkittava SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa.

15 Kyseinen tuomioistuin viittaa tältä osin kahteen Sąd Najwyższyn oikeuskäytännöstä johdettuun tulkintalinjaan kyseisestä riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevasta kyseisestä kansallisen oikeuden säännöksestä.

16 Ensimmäisen, niin kutsutun tiukan tulkintalinjan mukaan ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:n 5 momenttiin perustuvat pyynnöt on hylättävä niiden tutkittavaksi ottamisen edellytysten tutkimisen yhteydessä, jos pyynnöt perustuvat pelkästään asianomaisen Sąd Najwyższyn tuomarin nimittämiseen liittyviin olosuhteisiin. Kyseisen tulkintalinjan mukaan on näet niin, että riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevassa pyynnössä on täsmennettävä yhtäältä ne olosuhteet ja se kyseessä olevan tuomarin toiminta kyseisen nimityksen jälkeen, joiden perusteella voidaan katsoa, että riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset eivät täyty hänen osaltaan, ja toisaalta näiden vaatimusten noudattamatta jättämisen vaikutus sen asian lopputulokseen, jonka yhteydessä kyseinen pyyntö on esitetty, kun otetaan huomioon asian luonne.

17 Toisen tulkintalinjan mukaan ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:n 5 momentin nojalla esitetyt pyynnöt on tutkittava laajemmin sellaisen päätöslauselman perusteella, jonka Sąd Najwyższyn siviili- ja rikosjaostot antoivat yhdessä työ- ja sosiaalivakuutusasioiden jaoston kanssa 23.1.2020 ja jossa katsottiin, että KRS ei ole riippumaton elin, koska se on 8.12.2017 annetun lain voimaantulon jälkeen toiminut välittömästi poliittisten viranomaisten alaisuudessa. Kyseisen päätöslauselman mukaan ratkaisukokoonpano, jonka jäsenistä yksi on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan uudessa kokoonpanossaan toimivan KRS:n ehdotuksesta, on muodostettu sääntöjenvastaisesti, joten kyseessä oleva tuomioistuinmenettely on pätemätön.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii nyt käsiteltävässä asiassa, täyttyykö etukäteen laillisesti perustettua riippumatonta ja puolueetonta tuomioistuinta koskeva vaatimus, kun tämän tuomion edellisessä kohdassa mainittu kolmen jaoston antama päätöslauselma koskee kolmea tuomaria sellaiset viisi tuomaria sisältävästä kokoonpanosta, jotka on valittu arvalla tutkimaan C. Limitedin esittämän riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevan pyynnön. Kyseisen tuomioistuimen mukaan Sąd Najwyższyyn uudessa kokoonpanossaan toimivan KRS:n ehdotuksesta nimitetyt tuomarit eivät saa osallistua tällaisten pyyntöjen tutkimiseen, sillä tämä

olisi ristiriidassa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden kanssa. Mainittu tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä, miten tällaiset pyynnöt on käsiteltävä SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, asetettujen vaatimusten mukaisesti.

19 Tässä tilanteessa Sąd Najwyższy, joka toimii yhden tuomarin kokoonpanossa, on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että jo tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet voivat osoittaa, ettei hän täytä riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimuksia, jos näiden olosuhteiden seurauksena on muodostettu sellainen tuomioistuin, joka loukkaa yksityisen oikeutta saada asiansa käsitellyksi [etukäteen laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa] tuomioistuimessa, tai vaihtoehtoisesti siten, että mainitut vaatimukset ovat jääneet täyttymättä, jos tuomari on passiivisesti (antamalla ratkaisun) hyväksynyt nimittämismenettelyssään ilmenneet sääntöjenvastaisuudet, joiden seurauksena on muodostettu sellainen tuomioistuin, joka loukkaa yksityisen oikeutta saada asiansa käsitellyksi [tällaisessa] tuomioistuimessa?

2) Onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että niin kutsuttua Sąd Najwyższyn tuomarin [riippumattomuuden ja] puolueettomuuden arviointia eivät voi ratkaista tuomarit, joiden osallistuminen loukkaa yksityisen oikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa sen takia, että heidät on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan ehdotuksesta, jonka on tehnyt [KRS uudessa kokoonpanossaan] – –?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että niin kutsuttua [riippumattomuuden ja] puolueettomuuden arviointia koskevassa asiassa Sąd Najwyższy on velvollinen muodostamaan ratkaisukokoonpanon ilman tällaisia tuomareita ja tarvittaessa jättämään soveltamatta kansallista säännöstä, jonka mukaan kokoonpano on tällaisissa asioissa viisijäseninen, sekä käsittelemään pyynnön ilman tällaisten tuomareiden osallistumista kansallisessa lainsäädännössä säädetyssä muussa kokoonpanossa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

20 C. Limited väittää lähinnä, että ensimmäinen kysymys ei täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, koska unionin tuomioistuimen vastaus ei ole tarpeen sen esittämän riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevan pyynnön tutkimisen kannalta. C. Limitedin mukaan pyyntö ei perustu ainoastaan asianomaisen tuomarin nimittämiseen liittyviin olosuhteisiin vaan myös muihin seikkoihin, kuten kyseisen tuomarin toimintaan nimittämisensä jälkeen. C. Limitedin mukaan kyseinen pyyntö täyttää siis ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:ssä asetetut vaatimukset, joten se on tutkittava aineellisesti riippumatta siitä, miten unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen.

21 Tältä osin on todettava, että pääasiassa kyseessä oleva riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskeva pyyntö perustuu tosiaan useisiin seikkoihin, joista jotkut eivät liity asianomaisen tuomarin nimittämiseen liittyviin olosuhteisiin. Tämä ei kuitenkaan voi olla riittävä syy siihen, että ensimmäinen kysymys olisi merkityksetön asian ratkaisun kannalta.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näet tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko SEU 19 artiklan 1 kohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että jo tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet voivat johtaa siihen, ettei hän täytä kyseisissä määräyksissä asetettuja riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimuksia. Jos unionin tuomioistuin vastaa tähän kysymykseen myöntävästi ja jos asianomaisen tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet, sellaisina kuin pääasian kantaja on ne maininnut, ovat olleet käsillä nyt esillä olevassa asiassa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi todeta mainittujen vaatimusten noudattamatta jättämisen tarvitsematta tutkia muita riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevan pyynnön tueksi esitettyjä seikkoja. Pääasian ratkaisu voi siis määräytyä pelkästään ensimmäiseen kysymykseen annettavan vastauksen perusteella.

23 Asianosaiset keskustelivat istunnossa myös toisen ja kolmannen kysymyksen tutkittavaksi ottamisesta. Tältä osin väitettiin lähinnä, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei välttämättä pysty ottamaan huomioon unionin tuomioistuimen antamia vastauksia. On näet niin, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toimii nyt kyseessä olevassa pääasiassa yhden tuomarin kokoonpanossa, jonka muodostaa esittelevä tuomari, joka on myös sen viiden tuomarin kokoonpanon puheenjohtaja, jonka tutkittavana on pääasian kantajan esittämä riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskeva pyyntö. Istunnossa esitettiin näkemys, jonka mukaan tällainen seikka on omiaan herättämään epäilyksiä siitä, voiko kyseinen tuomioistuin soveltaa tehokkaasti unionin tuomioistuimen esittämää tulkintaa unionin oikeudesta. Lisäksi huomautettiin, ettei ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetussa laissa ole erityisiä sääntöjä sellaisten tuomareiden jäävämisestä, jotka valitaan arvalla kokoonpanoon, jonka tehtävänä on käsitellä näistä tuomareista yhden tuomarin riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskeva pyyntö. Tässä tilanteessa pidettiin epävarmana, kykenisikö ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korjaamaan ongelmat, joita unionin tuomioistuin saattaisi havaita vastatessaan toiseen ja kolmanteen kysymykseen.

24 Tältä osin on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muodostuu riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevaa pyyntöä käsittelevän viiden tuomarin kokoonpanon puheenjohtajasta, joka nimenomaan on ennakkoratkaisupyynnön esittäjä. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 38 kohdassa, Puolan hallitus vahvisti istunnossa, että Puolan oikeuden mukaan ratkaisukokoonpanon puheenjohtajalla on käytettävissään useita eri keinoja välttää se, että ratkaisukokoonpano on sääntöjenvastainen. Toisen ja kolmannen kysymyksen tutkittavaksi ottamisesta esitetyt vastalauseet on näin ollen hylättävä.

25 Kaikki kolme ennakkoratkaisukysymystä voidaan siten ottaa tutkittaviksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet voivat itsessään johtaa siihen, että loukataan mainituissa määräyksissä tarkoitettua oikeutta riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen, joka on etukäteen laillisesti perustettu.

27 Aluksi on muistutettava, että – kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee – vaikka oikeuslaitoksen järjestäminen jäsenvaltioissa ja erityisesti kansallisten tuomioistuinten perustaminen, kokoonpano, toimivalta ja toiminta kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan, jäsenvaltioiden on kuitenkin kyseistä toimivaltaa käyttäessään noudatettava niille unionin oikeuden ja erityisesti SEU 19 artiklan nojalla kuuluvia velvoitteita (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 28 kohta).

28 Tältä osin tehokkaan oikeussuojan periaate, johon SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa viitataan, on unionin oikeuden yleinen periaate, joka on vahvistettu muun muassa Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaleessa, jota perusoikeuskirjan 47 artiklan toinen kohta vastaa. Viimeksi mainittu määräys on näin ollen otettava asianmukaisesti huomioon tulkittaessa mainittua 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 42 kohta).

29 Takeet, jotka koskevat oikeutta saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu, ja erityisesti takeet, jotka määrittävät tällaisen tuomioistuimen käsitteen ja sen kokoonpanon, ovat oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden kulmakivi. Sen tarkastaminen, onko elin kokoonpanonsa puolesta tällainen tuomioistuin, on, jos asiasta herää vakava epäilys, tarpeen sen luottamuksen kannalta, jota demokraattisen yhteiskunnan tuomioistuinten on herätettävä yksityisissä (tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeudessa edellytetyt riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeet edellyttävät sellaisten sääntöjen olemassaoloa, jotka koskevat muun muassa asianomaisen elimen kokoonpanoa ja sen jäsenten nimittämistä ja toimikauden kestoa sekä perusteita, jotka koskevat elimen jäsenten pidättymistä päätöksenteosta, jääviyttä ja erottamista, ja joiden perusteella yksityisten kaikki perustellut epäilyt siltä osin, onko kyseinen elin täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa, ja siltä osin, onko se täysin neutraali vastakkain oleviin intresseihin nähden, voidaan sivuuttaa (tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen), C-487/19, EU:C:2021:798, 109 kohta ja tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 70 kohta).

31 Unionin tuomioistuin on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön viitaten katsonut, että vaikka oikeus etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen on itsenäinen oikeus, sillä on hyvin läheinen yhteys riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeisiin. Oikeusvaltion toiminnalle tunnusomaisen vallanjako-opin mukaisesti on erityisesti taattava tuomioistuinten riippumattomuus muun muassa lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan käyttäjistä (tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Tältä osin unionin oikeudessa tarkoitetun etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta koskevan vaatimuksen tarkoituksena on sen välttäminen, että tuomioistuinlaitoksen organisaatio jäisi toimeenpanovallan käyttäjän harkintavaltaan, ja sen varmistaminen, että tätä alaa säännellään lailla, jonka lainsäätäjä on antanut sen toimivallan käyttöä koskevien sääntöjen mukaisesti. Tämä ilmaisu kuvastaa erityisesti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamista koskevaa arvoa, ja se koskee paitsi tuomioistuimen olemassaolon oikeudellista perustaa myös tuomioistuimen kokoonpanoa kussakin asiassa sekä kaikkia muita kansallisen oikeuden säännöksiä, joiden noudattamatta jättämisestä seuraa se, että jonkin tai joidenkin tuomareiden osallistuminen asian käsittelyyn on sääntöjenvastaista, ja niihin kuuluvat erityisesti asianomaisen tuomioistuimen jäsenten riippumattomuutta ja puolueettomuutta koskevat säännökset (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2020, Uudelleenkäsittely Simpson v. neuvosto ja HG v. komissio, C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen), C-487/19, EU:C:2021:798, 129 kohta ja tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 73 kohta).

33 On siis välttämätöntä, että tuomareiden nimityspäätösten tekemistä koskevat aineelliset edellytykset ja menettelysäännöt ovat sellaisia, ettei yksityisille voi herätä niiden johdosta perusteltuja epäilyjä siltä osin, ovatko asianomaiset tuomarit nimityksensä jälkeen täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa, ja siltä osin, ovatko he neutraaleja vastakkain oleviin intresseihin nähden. Tätä varten on tärkeää muun muassa, että mainitut edellytykset ja menettelysäännöt on laadittu siten, että tämän tuomion edellisessä kohdassa mieleen palautetut vaatimukset täyttyvät (tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Unionin tuomioistuin on todennut tarkemmin tuomareiden nimittämismenettelystä, että kun otetaan huomioon ne perustavanlaatuiset seuraukset, joita kyseisellä menettelyllä on oikeuslaitoksen moitteettomalle toiminnalle ja legitimiteetille demokraattisessa valtiossa, jota oikeusvaltioperiaate säätelee, tällainen menettely kuuluu erottamattomasti perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen käsitteeseen, ja täsmentänyt, että kyseisessä määräyksessä tarkoitetun tuomioistuimen riippumattomuuden mittana on muun muassa tapa, jolla sen jäsenet nimitetään (ks. vastaavasti tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Kaikki virheet, joita saattaa esiintyä tuomarin nimittämismenettelyssä, eivät kuitenkaan ole omiaan saamaan aikaan epäilyjä kyseisen tuomarin riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta eivätkä näin ollen siitä, onko se ratkaisukokoonpano, jossa hän toimii, unionin oikeudessa tarkoitettu etukäteen laillisesti perustettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin (tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuomioistuinjärjestelmässä tuomareiden nimittämisen yhteydessä tapahtunut sääntöjenvastaisuus merkitsee sen vaatimuksen rikkomista, että tuomioistuimen on oltava laillisesti perustettu, erityisesti silloin, kun tämä sääntöjenvastaisuus on luonteeltaan ja vakavuudeltaan sellainen, että se aiheuttaa todellisen vaaran siitä, että muut valtiovallan käyttäjät, erityisesti toimeenpanovallan käyttäjä, voivat käyttää perusteetonta harkintavaltaa, joka vaarantaa nimittämismenettelyn lopputuloksen integriteetin ja aiheuttaa siten yksityisille perustellun epäilyksen asianomaisen tuomarin tai asianomaisten tuomareiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta, ja näin on silloin, kun on kyse perustavanlaatuisista

säännöistä, jotka liittyvät erottamattomasti kyseisen tuomioistuinjärjestelmän perustamiseen ja toimintaan (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2020, Uudelleenkäsittely Simpson v. neuvosto ja HG v. komissio, C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 75 kohta ja tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimuksen loukkaamisen ja tällaisen loukkauksen seurausten toteaminen edellyttää sitä, että arvioidaan kokonaisvaltaisesti tiettyjä seikkoja, jotka yhdessä tarkasteltuina herättävät yksityisissä perusteltuja epäilyjä tuomareiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta (tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 78 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Unionin tuomioistuin on soveltamalla tämän tuomion 29–31 kohdassa mainittua oikeuskäytäntöä katsonut 21.12.2023 antamansa tuomion Krajowa Rada Sądownictwa (Tuomarinvirassa jatkaminen) (C-718/21, EU:C:2023:1015) 77 kohdassa, että arvioitaessa sitä, onko Sąd Najwyższyn ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin, kaikista niistä systeemisistä ja olosuhteisiin liittyvistä seikoista yhdessä tarkasteltuina, jotka olivat ominaisia kyseisen elimen muodostavien tuomarien nimittämiselle, oli seurauksena, ettei kyseinen jaosto ollut SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan valossa, tarkoitettu etukäteen laillisesti perustettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin (ks. vastaavasti tuomio 4.9.2025, AW ”T”, C-225/22, EU:C:2025:649, 49 ja 50 kohta).

39 Unionin tuomioistuin totesi samoin 7.11.2024 antamansa tuomion Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (C-326/23, EU:C:2024:940) 35 ja 37 kohdassa, että sen yksittäisen tuomarin nimittämismenettelyyn vaikuttaneet puutteet, joka muodostaa ennakkoratkaisua pyytäneen elimen ja joka on nimitetty Sąd Najwyższyn siviilijaostoon, ovat samoja kuin ne puutteet, jotka ovat vaikuttaneet ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevän jaoston tuomareiden nimittämismenettelyyn, ja ne riittävät sellaisinaan synnyttämään yksityisissä perusteltuja ja vakavia epäilyjä kyseisen tuomarin riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta, joten kyseinen tuomari ei ole SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin.

40 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 52 kohdassa, tietyt tuomareiden nimittämismenettelyssä ilmenneet puutteet voivat siis jo itsessään osoittaa, etteivät kyseiset tuomarit täytä riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimuksia. Tällaisissa tapauksissa menettelyn asianosaista, joka on nostanut esiin kysymyksen näiden vaatimusten noudattamisesta, ei voida vaatia esittämään lisänäyttöä tukeakseen väitettään siitä, että kyseisiä vaatimuksia ei ole noudatettu.

41 Ratkaisukokoonpanoon kuuluvan tuomarin riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevasta pyynnöstä, jolla pyritään määrittämään, täyttääkö ratkaisukokoonpano SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tarkoitettua etukäteen laillisesti perustettua riippumatonta ja puolueetonta tuomioistuinta koskevat vaatimukset, on todettava, että tällaisen pyynnön esittävän asianosaisen on siis voitava vedota argumentteihin, jotka perustuvat pelkästään kyseisen tuomarin nimittämiseen liittyviin olosuhteisiin, jotka osoittavat, että tässä yhteydessä on tehty luonteeltaan ja vakavuudeltaan sellainen sääntöjenvastaisuus, että se herättää yksityisissä epäilyjä siitä, onko ratkaisukokoonpano riippumaton ja puolueeton täytäntöönpano- tai lainsäädäntövallan käyttäjistä, ilman, että on tarpeen vedota muihin seikkoihin.

42 Siinä tapauksessa, että Sąd Najwyższyn tuomarit soveltavat ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:n 5 ja 9 momenttia siten, että ne velvoittavat tuomarin puolueettomuuden ja riippumattomuuden arviointia pyytävän asianosaisen esittämään – sen mukaisesti, mitä tämän tuomion 16 kohdassa on todettu – lisänäyttöä kyseisen tuomarin nimityksensä jälkeisestä toiminnasta, joka merkitsee häntä koskevien puolueettomuuden ja riippumattomuuden vaatimusten noudattamatta jättämistä, minkä lisäksi kyseisen asianosaisen on täsmennettävä, miten vaatimusten noudattamatta jättäminen on vaikuttanut tietyn asian lopputulokseen, on todettava, että tällainen soveltaminen on ristiriidassa SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, määräysten kanssa.

43 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet voivat itsessään johtaa siihen, että loukataan mainituissa määräyksissä tarkoitettua oikeutta riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen, joka on etukäteen laillisesti perustettu, jos kyseiset olosuhteet merkitsevät sääntöjenvastaisuutta, joka on luonteeltaan ja vakavuudeltaan sellainen, että se herättää yksityisissä perusteltuja epäilyksiä kyseisen tuomarin riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta.

Toinen kysymys

44 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sen, täyttyvätkö riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset tuomioistuimessa virassa olevan tuomarin osalta, ja samalla sen, kunnioitetaanko mainituissa määräyksissä tarkoitettua oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen, tarkastaminen kuuluu sellaiselle kyseisen tuomioistuimen ratkaisukokoonpanolle, jossa on yksi tai useampi tuomari, joka nimitykseensä liittyvistä olosuhteista johtuen on samanlaisessa tilanteessa kuin mainitun tarkastamisen kohteena oleva tuomari.

45 Kuten tämän tuomion 28 kohdassa muistutetaan, tältä osin tehokkaan oikeussuojan periaate, johon SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa viitataan, on jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuva unionin oikeuden yleinen periaate, joka on vahvistettu muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa, joka vastaa perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa.

46 Lisäksi siltä osin kuin perusoikeuskirjassa vahvistetaan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia vastaavia oikeuksia, perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan tarkoituksena on varmistaa tarvittava johdonmukaisuus perusoikeuskirjaan sisältyvien oikeuksien ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen vastaavien oikeuksien välillä, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta unionin oikeuden itsenäisyyteen. Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitysten (EUVL 2007, C 303, s. 17) mukaan perusoikeuskirjan 47 artiklan toinen kohta vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta. Unionin tuomioistuimen on näin ollen huolehdittava siitä, että tulkinta, jonka se omaksuu nyt käsiteltävässä asiassa, turvaa suojelulle tason, joka noudattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut, tarjoamaa tasoa (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47 Tämän täsmennyksen jälkeen on huomattava, että jokaisen jäsenvaltion on SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan nojalla varmistettava, että elimet, joiden tehtävänä on lausua unionin oikeudessa tarkoitettuina ”tuomioistuimina” unionin oikeuden soveltamiseen tai tulkintaan liittyvistä kysymyksistä ja jotka kuuluvat näin ollen sen oikeussuojakeinojen järjestelmään unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla, täyttävät tehokkaan oikeussuojan vaatimukset, joihin kuuluu muun muassa riippumattomuus (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Tältä osin on huomattava, että tuomioistuinten riippumattomuuden vaatimus, joka kuuluu erottamattomasti tuomioistuimen tehtävään, on osa tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden keskeistä sisältöä; näillä oikeuksilla on ensisijainen merkitys sen takaajana, että suojataan kaikkia niitä oikeuksia, joita yksityisillä on unionin oikeuden nojalla, ja että turvataan ne jäsenvaltioille yhteiset arvot, jotka on vahvistettu SEU 2 artiklassa ja joihin kuuluu muun muassa oikeusvaltiota koskeva arvo (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä riippumattomuuden vaatimus sisältää kaksi osatekijää. Ensimmäinen, ulkoinen osatekijä edellyttää, että asianomainen elin huolehtii tehtävistään itsenäisesti olematta missään hierarkkisessa tai alisteisessa suhteessa mihinkään tahoon ja ottamatta vastaan määräyksiä tai ohjeita miltään taholta, ja se on siten suojattu sellaisilta ulkoisilta toimenpiteiltä tai painostuksilta, jotka voivat vaarantaa sen jäsenten päätöksenteon riippumattomuuden ja vaikuttaa heidän ratkaisuihinsa (tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitojaoston riippumattomuus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, 121 kohta ja tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 50 kohta).

50 Toinen, sisäinen osatekijä liittyy puolestaan puolueettomuuden käsitteeseen ja merkitsee sitä, että tuomioistuin ylläpitää yhtäläistä etäisyyttä oikeusriidan asianosaisiin ja siihen, mitkä ovat heidän intressinsä oikeusriidan kohteeseen. Tämä osatekijä edellyttää objektiivisuuden noudattamista ja sitä, ettei elimellä ole muuta intressiä asian ratkaisun lopputulokseen kuin oikeussääntöjen tiukka soveltaminen (tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitojaoston riippumattomuus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, 122 kohta ja tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 51 kohta).

51 Nämä riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeet edellyttävät sellaisten sääntöjen olemassaoloa, jotka koskevat muun muassa asianomaisen elimen kokoonpanoa ja joiden perusteella yksityisten kaikki perustellut epäilyt siltä osin, onko kyseinen elin täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa, ja siltä osin, onko se neutraali vastakkain oleviin intresseihin nähden, voidaan sivuuttaa (ks. vastaavasti tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitojaoston riippumattomuus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, 123 kohta ja tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 52 kohta).

52 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 65 kohdassa, puolueettomuusperiaatteesta on erityisemmin todettava, että se edellyttää, ettei tuomareilla ole minkäänlaista intressiä, ennakolta määritettyä kantaa tai henkilökohtaista ennakkoluuloa käsitellessään oikeusriitoja ja että he kohtelevat kaikkia osapuolia tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

53 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että puolueettomuus merkitsee tavanomaisesti ennakkoluulojen tai ennakolta määritellyn kannan puuttumista, joka voidaan tarkistaa eri tavoin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan puolueettomuutta on arvioitava subjektiivisesti siten, että otetaan huomioon tietyn tuomarin henkilökohtainen vakaumus ja toiminta sen tarkistamiseksi, onko kyseinen tuomari ilmaissut jonkinlaista ennakkoluuloa tai ottanut ennalta määritellyn kannan hänen käsiteltäväkseen saatetussa asiassa, mutta myös objektiivisesti siten, että arvioidaan, tarjosivatko tuomioistuin itse ja muun muassa sen kokoonpano riittävät takeet, jotta kaikki perustellut epäilyt sen puolueettomuudesta voidaan sivuuttaa (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.10.2009, Micallef v. Malta, CE:ECHR:2009:1015JUD001705606, 93 kohta).

54 Objektiivista puolueettomuutta arvioitaessa on pohdittava sitä, onko tuomarien henkilökohtaisesta toiminnasta riippumatta heidän puolueettomuuttaan mahdollista epäillä tiettyjen todennettavissa olevien tosiseikkojen perusteella. Tältä osin myös sillä, miltä asiat näyttävät ulospäin, voi olla merkitystä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on niin, että lausuttaessa siitä, onko olemassa syitä epäillä, etteivät nämä riippumattomuuden tai objektiivisen puolueettomuuden vaatimukset ole täyttyneet jossain nimenomaisessa asiassa, asianosaisen näkemys on otettava huomioon, mutta sillä ei ole ratkaisevaa merkitystä. Ratkaisevaa on selvittää, voidaanko kyseessä olevia huolia pitää objektiivisesti perusteltuina (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.10.2009, Micallef v. Malta, CE:ECHR:2009:1015JUD001705606, 96 ja 98 kohta ja tuomio 19.12.2024, Vivacom Bulgaria, C-369/23, EU:C:2024:1043, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

55 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tältä osin myös katsonut lähinnä, että se, että tuomarit osallistuvat samaan ratkaisukokoonpanoon kuuluvan kollegansa jäävääämistä koskevan päätöksen tekemiseen, voi olla perusteena Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen rikkomista koskevalle väitteelle, jos kyseisistä tuomareista on esitetty samanlainen jäävääämistä koskeva vaatimus (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.9.1994, Debled v. Belgia, CE:ECHR:1994:0922JUD002681891, 37 kohta).

56 Näin ollen sen ratkaisukokoonpanon jäsenet, jonka on annettava ratkaisu siitä, onko tuomarin osallistuminen tiettyyn elimeen omiaan merkitsemään sitä, että etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta koskeva vaatimus jätetään huomiotta, eivät itse saa olla samanlaisessa tilanteessa kuin kyseinen tuomari. Tällaisten jäsenten tuomareiksi nimittämiseen liittyvien olosuhteiden samanlaisuus mainitun tuomarin nimittämiseen liittyvien olosuhteiden kanssa on näet omiaan herättämään yksityisissä perusteltuja epäilyjä kyseisen ratkaisukokoonpanon neutraaliudesta vastakkain oleviin intresseihin nähden. Tästä seuraa, että kyseisen ratkaisukokoonpanon jäsenet eivät saa tutkia kysymystä mainitun tuomarin riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta, jos he ovat samanlaisessa tilanteessa kuin tämä tuomari.

57 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee nyt käsiteltävässä asiassa, että pääasian kantajan vireille panemaa menettelyä koskevat säännökset ovat tulleet ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain muuttamisen myötä voimaan vuonna 2022, jotta voidaan taata SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tarkoitettu yksityisten oikeus riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Kyseinen menettely mahdollistaa Sąd Najwyższyssä vireillä olevan menettelyn asianosaisille sen, että ne voivat pyytää kyseisen tuomioistuimen tuomarin, jonka on ratkaistava niitä koskeva asia, riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia, jossa on kyse sen määrittämisestä, täyttääkö niitä koskevan asian

ratkaisemista varten määrätty tuomari riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset, ja kyseisen pyynnön tutkiminen on annettu viiden tuomarin erityiselle kokoonpanolle, johon kuuluvat tuomarit on valittu arvalla Sąd Najwyższyn tuomareiden keskuudesta, pois lukien mainitun pyynnön kohteena oleva tuomari.

58 Näin ollen Sąd Najwyższyn sen kokoonpanon, jonka on ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:n nojalla tutkittava kysymys kyseisen tuomioistuimen tuomarin riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta, on myös täytettävä SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, tarkoitettua etukäteen laillisesti perustettua riippumatonta ja puolueetonta tuomioistuinta koskevat vaatimukset.

59 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii erityisesti, voiko Sąd Najwyższyyn uudessa kokoonpanossaan toimivan KRS:n ehdotuksesta nimitetty tuomari toimia viiden tuomarin kokoonpanossa, jonka tehtävänä on ratkaista ylimmästä yleisestä tuomioistuimesta annetun lain 29 §:n nojalla esitetty riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskeva pyyntö, kun kyseisen tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet ovat samanlaiset kuin kyseisen pyynnön kohteena olevan tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet.

60 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee tältä osin, että kolme tuomaria nimitettiin uudessa kokoonpanossaan toimivan KRS:n ehdotuksesta siihen Sąd Najwyższyn ratkaisukokoonpanoon, jonka tutkittavana riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskeva pyyntö nyt käsiteltävässä asiassa on, ja että yksi näistä kolmesta tuomarista on jo jäävätty toisessa asiassa siinä samassa menettelyssä, jonka soveltamista pääasian kantaja on vaatinut.

61 Näin ollen on niin, että – kuten tämän tuomion 56 kohdassa on todettu – kun tuomari on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan samanlaisissa olosuhteissa kuin ne olosuhteet, jotka liittyvät sellaisen tuomarin nimittämiseen, joka on riippumattomuuden ja puolueettomuuden arviointia koskevan pyynnön kohteena, ja joiden perusteella kyseinen pyyntö on nimenomaan esitetty, ei voida hyväksyä sitä, että ensiksi mainittu tuomari voisi osallistua mainittua pyyntöä käsittelevään kyseisen tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoon.

62 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sen, täyttyvätkö riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset tuomioistuimessa virassa olevan tuomarin osalta, ja samalla sen, kunnioitetaanko mainituissa määräyksissä tarkoitettua oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen, tarkastaminen kuuluu sellaiselle kyseisen tuomioistuimen ratkaisukokoonpanolle, jossa on yksi tai useampi tuomari, joka nimitykseensä liittyvistä olosuhteista johtuen on samanlaisessa tilanteessa kuin mainitun tarkastamisen kohteena oleva tuomari.

Kolmas kysymys

63 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään lähinnä, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että jos tuomioistuimen ratkaisukokoonpano, jonka on annettava ratkaisu pyynnöstä tarkastaa, että kyseisen tuomioistuimen jäsen täyttää riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset, loukkaa itsessään oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun

tuomioistuimeen sen johdosta, että kyseisessä ratkaisukokoonpanossa on tuomari, joka ei täytä näitä vaatimuksia, kyseessä olevan tuomioistuimen on varmistettava, että tällainen tuomari ei osallistu mainitun pyynnön tutkimiseen, ja tarvittaessa jätettävä soveltamatta tämän ratkaisukokoonpanon määrittäviä kansallisia sääntöjä, jotta mainittu pyyntö voidaan tutkia sellaisessa elimessä, joka on mainittujen unionin oikeuden määräysten mukainen.

64 Kolmannesta kysymyksestä ilmenee näin ollen, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin, jonka on tutkittava tiettyjen tuomareiden riippumattomuus ja puolueettomuus, on varmistettava, että tämän tutkimisen suorittavassa ratkaisukokoonpanossa ei ole tuomareita, jotka eivät täytä näitä vaatimuksia, ja jos näin on, mitä toimenpiteitä kyseisen tuomioistuimen on tätä varten toteutettava.

65 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteella vahvistetaan unionin oikeuden etusija jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Kyseinen periaate velvoittaa siis kaikki jäsenvaltioiden elimet huolehtimaan unionin eri oikeussääntöjen täyden vaikutuksen toteutumisesta, eikä jäsenvaltioiden oikeudella voida puuttua siihen vaikutukseen, joka näillä eri oikeussäännöillä katsotaan olevan mainittujen valtioiden alueella (tuomio 13.7.2023, YP ym. (Tuomarin koskemattomuuden poistaminen ja virantoimituksesta pidättäminen), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

66 Mainittu periaate edellyttää siten muun muassa, että kansallinen tuomioistuin, jonka tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa unionin oikeuden oikeussääntöjä, varmistaa unionin oikeuden vaatimusten täyden vaikutuksen sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa ja jättää tarvittaessa omasta aloitteestaan soveltamatta kaikkea sellaisen unionin oikeuden oikeussäännön, jolla on välitön oikeusvaikutus, kanssa ristiriidassa olevaa kansallista lainsäädäntöä tai käytäntöä ilman, että sen olisi pyydettävä tai odotettava, että tällainen kansallinen lainsäädäntö tai käytäntö ensin poistetaan lainsäädäntöteitse tai jollakin muulla perustuslain mukaisella keinolla. Tämän velvollisuuden noudattaminen on tarpeen etenkin sen varmistamiseksi, että kunnioitetaan jäsenvaltioiden yhdenvertaisuutta perussopimuksiin nähden, ja se ilmentää SEU 4 artiklan 3 kohdassa määrättyä vilpittömän yhteistyön periaatetta (tuomio 13.7.2023, YP ym. (Tuomarin koskemattomuuden poistaminen ja virantoimituksesta pidättäminen), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Unionin tuomioistuin on jo kuitenkin katsonut, että SEU 19 artiklan 1 kohdan toisella alakohdalla – tulkittuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa –, jossa asetetaan jäsenvaltioille selvä ja täsmällinen velvollisuus saavuttaa tietty tulos ja johon ei liity mitään ehtoja etenkään niiden tuomioistuinten, joiden on tulkittava ja sovellettava unionin oikeutta, riippumattomuuden ja puolueettomuuden sekä sen vaatimuksen osalta, että kyseiset tuomioistuimet on etukäteen laillisesti perustettu, on tällainen välitön oikeusvaikutus, joka edellyttää, ettei mitään näiden unionin oikeuden määräysten, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on niitä tulkinnut, kanssa ristiriidassa olevaa kansallista säännöstä, oikeuskäytäntöä tai käytäntöä saa soveltaa (tuomio 13.7.2023, YP ym. (Tuomarin koskemattomuuden poistaminen ja virantoimituksesta pidättäminen), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

68 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että vaikkei sellaisia kansallisia lainsäädäntötoimenpiteitä olisi toteutettu, joilla lopetetaan unionin tuomioistuimen toteama jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen, kansallisten tuomioistuinten on toteutettava kaikki toimenpiteet helpottaakseen unionin oikeuden täyden vaikutuksen toteutumista jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa tuomiossa vahvistettujen ohjeiden

mukaisesti. Mainittujen tuomioistuinten on SEU 4 artiklan 3 kohdassa määrätyn vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaan poistettava lainvastaiset seuraukset, jotka aiheutuvat unionin oikeuden rikkomisesta (ks. vastaavasti tuomio 10.3.2022, Grossmania, C-177/20, EU:C:2022:175, 38 ja 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 13.7.2023, YP ym. (Tuomarin koskemattomuuden poistaminen ja virantoimituksesta pidättäminen), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, 64 kohta).

69 Tämän tuomion 65–68 kohdassa mainittujen velvoitteiden täyttämiseksi kansallisen tuomioistuimen on niin pitkälti kuin mahdollista tulkittava asiaa koskevaa kansallista lainsäädäntöä unionin oikeudesta johtuvien vaatimusten mukaisesti. Jos tällaisella tulkinnalla ei kuitenkaan voida välttää sitä, että loukataan yksityisten oikeutta riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen, joka on etukäteen laillisesti perustettu, kansallisen tuomioistuimen on unionin oikeuden ensisijaisuuden takaamiseksi jätettävä soveltamatta kyseessä olevia kansallisia säännöksiä erityisesti silloin, kun kyseiset kansalliset säännökset johtaisivat siihen, että asian tutkisivat tuomarit, joilta saattaisi puuttua tai saattaisi vaikuttaa puuttuvan edellytetty puolueettomuus (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen), C-487/19, EU:C:2021:798, 159 ja 161 kohta ja tuomio 13.7.2023, YP ym. (Tuomarin koskemattomuuden poistaminen ja virantoimituksesta pidättäminen), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, 65 kohta).

70 SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa jäsenvaltioiden ei kuitenkaan edellytetä ottavan käyttöön yhtä ainoaa määrättyä mallia tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi tai yleisön oikeuslaitosta kohtaan tunteman luottamuksen, joka on menetetty tuomarinvirkoihin nimittämistä koskevien järjestelmällisten sääntöjenvastaisuuksien takia, palauttamiseksi (tuomio 24.3.2026, Rzecznik Praw Obywatelskich (Yleisen tuomioistuimen tuomarin jäävääminen), C-521/21, EU:C:2026:242, 64 kohta).

71 Asianomaisen jäsenvaltion on siis vahvistettava kansallisessa oikeusjärjestyksessään yksityiskohtaiset menettelysäännöt sen varmistamiseksi, että pyyntö, jonka tarkoituksena on tarkastaa, että tuomioistuimen jäsen täyttää riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset, tutkitaan ratkaisukokoonpanossa, joka täyttää vaatimukset, jotka johtuvat perusoikeudesta tehokkaaseen oikeussuojaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

72 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että jos tuomioistuimen ratkaisukokoonpano, jonka on annettava ratkaisu pyynnöstä tarkastaa, että kyseisen tuomioistuimen jäsen täyttää riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset, loukkaa itsessään oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen sen johdosta, että kyseisessä ratkaisukokoonpanossa on tuomari, joka ei täytä näitä vaatimuksia, kyseessä olevan tuomioistuimen on varmistettava, että tällainen tuomari ei osallistu mainitun pyynnön tutkimiseen, ja tarvittaessa jätettävä soveltamatta tämän ratkaisukokoonpanon määrittäviä kansallisia sääntöjä, jotta mainittu pyyntö voidaan tutkia sellaisessa elimessä, joka on mainittujen unionin oikeuden määräysten mukainen. Pyynnön tutkimisesta vastaavan ratkaisukokoonpanon ulkopuolelle on erityisesti jätettävä sellaiset tuomarit, jotka eivät täytä edellytetyn puolueettomuuden vaatimuksia. Asianomaisen jäsenvaltion on vahvistettava oikeusjärjestyksessään yksityiskohtaiset menettelysäännöt sen varmistamiseksi, että tällainen pyyntö käsitellään ratkaisukokoonpanossa, joka täyttää vaatimukset, jotka johtuvat perusoikeudesta tehokkaaseen oikeussuojaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Oikeudenkäyntikulut

73 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa,

on tulkittava siten, että

tuomarin nimittämiseen liittyvät olosuhteet voivat itsessään johtaa siihen, että loukataan mainituissa määräyksissä tarkoitettua oikeutta riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen, joka on etukäteen laillisesti perustettu, jos kyseiset olosuhteet merkitsevät sääntöjenvastaisuutta, joka on luonteeltaan ja vakavuudeltaan sellainen, että se herättää yksityisissä perusteltuja epäilyksiä kyseisen tuomarin riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta.

2) SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa,

on tulkittava siten, että

se on esteenä sille, että sen, täyttyvätkö riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset tuomioistuimessa virassa olevan tuomarin osalta, ja samalla sen, kunnioitetaanko mainituissa määräyksissä tarkoitettua oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen, tarkastaminen kuuluu sellaiselle kyseisen tuomioistuimen ratkaisukokoonpanolle, jossa on yksi tai useampi tuomari, joka nimitykseensä liittyvistä olosuhteista johtuen on samanlaisessa tilanteessa kuin mainitun tarkastamisen kohteena oleva tuomari.

3) SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa,

on tulkittava siten, että

jos tuomioistuimen ratkaisukokoonpano, jonka on annettava ratkaisu pyynnöstä tarkastaa, että kyseisen tuomioistuimen jäsen täyttää riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset, loukkaa itsessään oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen sen johdosta, että kyseisessä ratkaisukokoonpanossa on tuomari, joka ei täytä näitä vaatimuksia, kyseessä olevan tuomioistuimen on varmistettava, että tällainen tuomari ei osallistu mainitun pyynnön tutkimiseen, ja tarvittaessa jätettävä soveltamatta tämän ratkaisukokoonpanon määrittäviä kansallisia sääntöjä, jotta mainittu pyyntö voidaan tutkia sellaisessa elimessä, joka on mainittujen unionin oikeuden määräysten mukainen. Pyynnön tutkimisesta vastaavan ratkaisukokoonpanon ulkopuolelle on erityisesti jätettävä sellaiset tuomarit, jotka eivät

täytä edellytetyn puolueettomuuden vaatimuksia. Asianomaisen jäsenvaltion on vahvistettava oikeusjärjestyksessään yksityiskohtaiset menettelysäännöt sen varmistamiseksi, että tällainen pyyntö käsitellään ratkaisukokoonpanossa, joka täyttää vaatimukset, jotka johtuvat perusoikeudesta tehokkaaseen oikeussuojaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Allekirjoitukset